

N. Fyfe

962-1
13

1962

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΑ
ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΑΝΑΜΝΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟΛΑΟ ΓΥΖΗ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ
ΕΚΘΕΤΕΙ
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

ΣΤΟ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
1962

A
1962-1
C.13

Αἱ Α.Α.Μ.Μ. οἱ Βασιλεῖς ἠυδόκησαν νά παραχωρήσουν γιά τήν ἔκθεση αὐτή τόν πίνακα τοῦ Νικολάου Γύζη «Ἡ Δόξα τῶν Ψαρῶν». Οἱ ὀργανωταὶ τῆς Ἐκθέσεως ἐκφράζουν τήν βαθειά τους εὐγνωμοσύνη.

Ἐπίσης εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, τοὺς κ. κ. Εὐάγγελο Παπαστρατο, Δημοσθένη Πουρῆ καὶ τὴν κυρία Εὐφροσύνη Δεγλερίδου, γιά τὸν δανεισμὸ τῶν πινάκων τοῦ τιμώμενου καλλιτέχνη.

Μόναχου και δὲν ἄφησε ἄλλα πιὸ προοδευτικὰ ρεύματα νὰ μποῦν στὴν Ἑλλάδα.

Τέτοιες σκέψεις φαίνονται σήμερα, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, λανθασμένες. Ὁ Γύζης, μένοντας στὸ Μόναχο, δὲν ἐπηρέασε καθόλου τὴν καλλιτεχνικὴ διαπαιδαγώγησι τῆς Ἑλλάδας. Οἱ ἐδῶ τὸν θαύμαζαν ἄλλ' ὁ θαυμασμὸς περιοριζόταν σὲ κενές λέξεις, σ' ἐπίδειξη μᾶλλον θαυμασμῶ, ὅμως δὲν εἶχε καμμία ἐπίδραση. Ὁ Γύζης εἶχε ἀναγνωριστῆ σὰν κορυφαῖος ζωγράφος στὸ Μόναχο κι' ἐκεῖ γνώρισε τιμὲς ὅσο κανένα ἄλλος ζωγράφος στὸν καιρὸ του. Ὅταν ἔστειλε τὸ 1899 τὴν «Δόξα» στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ἐκτεθῆ, ὁ πίνακάς του δὲν ἀγοράστηκε ἀπὸ κανένα, παρ' ὅλο πὸν εἶχε κατεβάσει τὴν τιμὴ του στὰ μισά. «Ζουρλοκαμπέρω» τὴν χαρακτήρισαν καὶ πικράθηκε. Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τ' ἀνεβοκατεβάσματα τῆς φήμης του, βλέποντας τὸ ἔργο του ἐλευθερωμένοι ἀπὸ προκαταλήψεις, μποροῦμε νὰ θαυμάσουμε τὴν καλλιτεχνικὴ του ἰδιοσυγκρασία χωρὶς καμμιά ἐπιφύλαξη. Ἄν εἶχε ζήσει σ' ἄλλο περιβάλλον, μὲ τέτοιο ταλέντο, μὲ τόση πηγαία ἰκανότητα καὶ ψυχικὴ δύναμη, γρήγορα θὰ εὔρισκε τὴν θέση του ἀνάμεσα στοὺς κορυφαίους ὄχι τοῦ Μόναχου, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης. Διακρίνει κανεὶς καθαρὰ δυὸ στοιχεῖα στὸ ἔργο τοῦ Γύζη: Αὐτὸν, δηλ. τὴν καλλιτεχνικὴ του φλέβα κι' ἰδιοσυγκρασία καὶ τὸ Μόναχο, δηλ. τὶς ἀξιώσεις τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς Σχολῆς. Στὰ σχέδια καὶ στὰ σκίτσα του βρίσκομε τὸν ἴδιο, στὰ τελειωμένα του ἔργα, τὸ Μόναχο. Μὲ τὰ τελειωμένα τιμήθηκε καὶ δοξάστηκε, μὲ τὰ σχέδια ἐπιζεῖ σήμερα ἡ δύναμη τῆς καλλιτεχνικῆς του προσωπικότητος. Ὅταν οἱ συμβατικὲς περιστάσεις ὑποχωροῦν κι' ὁ Γύζης μένει μόνος του, ἀμέσως τὸ κλίμα ἀλλάζει. Τὸ Μόναχο ἀντιπροσωπεύει τὰ συμβατικά, αὐτὸς τὴν καθαρὴ πηγὴ. Ἡ διαφορὰ αὐτὴ μπορεῖ νὰ διαπιστωθῆ ὄχι μονάχα στὰ σχέδια ἀλλὰ καὶ σὲ μερικὰ τελειωμένα ἔργα του, ὅπως π.χ. στ' «Ἀρραβωνιάσματα τῶν παιδιῶν». Τὰ πρόσωπα τῆς μητέρας καὶ τῶν παιδιῶν «προδίνουν» τὸ Μόναχο, ἐνῶ τὰ ροῦχα, τὰ κανάτια, οἱ τεντζερέδες, στὴν δεξιὰ γωνιὰ τοῦ πίνακα, εἶναι μιὰ ἀυθόρμητη δική του προσφορά. Ποῦ μπορεῖ νὰ φτάσῃ ἡ μαστοριά του; Φαίνεται στὰ ὑγρά μάτια τῆς κοπέλλας πὸν ἔχασε στὸ «Γιάντες». Ἡ πραγματικὴ του ὅμως τέχνη ξεσκεπάζεται στὰ χρωματιστὰ σκίτσα του γιὰ τὸν «Ἀρχάγγελο» καὶ γιὰ τὸ «Ἴδου ὁ Νυμφίος», γιὰ τὴν «Ἐαρινὴ Συμφωνία» ὅπως καὶ στὰ μαῦρα σκίτσα σὲ τζελατίνες. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ φαίνεται ἡ σωστὴ θέση τῆς ἐλεύθερης καὶ γρήγορης πινελιᾶς του, ὅπως π.χ. στὸ σκίτσο «Ἰουδὴθ καὶ Ὀλοφέρνης». (1869) ἢ στὰ πρῶτα πορτραῖτα τοῦ 1863.

Ὁ ἴδιος ἔχει συνείδησι γιὰ τὴν ἀξία τῶν σχεδίων του πὸν τ' ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα: «Αὐτὰ τὰ σχέδια ἐπὶ μαύρου χάρτου μὲ λευκὴν κιμω-

λίαν... μου ἦσαν τὰ προσφιλέστερα καὶ μὲ πόσῃ στοργῇ τὰ ἐφρόντισα», γράφει τὸν Σεπτέμβρη τοῦ 1898.

Βέβαια στὰ σκίτσα αὐτὰ δὲν λείπει ἡ συγκεκριμένη ἰδέα, ἡ ἐκτέλεσή τους ὅμως εἶναι ἓνα καθαρὰ χρωματικὸ ὄραμα, ποὺ γιὰ νὰ πάρη τὴν τελικὴ μορφή χρειάζεται τὰ μέσα ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ Σχολή. Θὰ τῷφτιαχνε τέτοιο γιὰ ν' ἀρέσῃ, νὰ πετύχη ἐπαίνους καὶ διακρίσεις, ποὺ τοῦ στερέωναν τὴν θέσῃ του στὴν κοινωνία ποὺ τὴν εἶχε κατακτήσει καὶ κείνη τὸν εἶχε θαμπώσει. Ποτὲ ὅμως δὲν ξέχασε τὴν φτωχικὴ αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ στοῦ Σκλαβοχώρι τῆς Τήνου κι' ἄς τὸν εἶχαν ἀναγνωρίσει ὅλοι οἱ καλλιτέχνες, ἄς τὸν καλοῦσαν οἱ Βασιλεῖς στοῦ τραπέζι τους. Πόσες φορὲς δὲν βαρυγγομάει μὲ τὴν καθηγεσία του! Θέλει νὰ ἐλευθερωθῇ γιὰ ν' ἀφιερωθῇ ἀπερίσπαστα στὴν ζωγραφικὴ του, θέλει νὰ ἐργάζεται μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, μὰ δὲν μπορεῖ, οἱ συμβατικὲς, οἱ κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις τὸν πνίγουν. Δὲν πρόφτασε, πέθανε πενήντα ἔννια χρόνων.

Στὸν καιρὸ μας ποὺ μάθαμε νὰ βλέπουμε πίνακες χωρὶς θέμα καὶ νὰ τοὺς χαιρόμαστε, χάρη στὴ καθαρὰ καλλιτεχνικὴ τους ἀξία, εἴμαστε σὲ θέσῃ νὰ ἐκτιμήσωμε κι' ἀπὸ τὴν σημερινὴ ἄποψη τὸ ἔργο τοῦ Γύζη. Οἱ πραγματικὲς ἀρετὲς του ξεπερνοῦν τὸν χρόνο. Ἐν λυπόμαστε ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ δώσῃ ἀπόλυτη ἐλευθερία στὴν ἰδιοσυγκρασία του, χαιρόμαστε καὶ θαυμάζομε τὴν καλλιτεχνικὴ του προσωπικότητα σὰν μιὰ ζωντανὴ πάντα παρουσία, πέρα ἀπὸ τοὺς ἐφήμερους συρμούς.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΓΑΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο Ν. Γύζης γεννήθηκε στο Σκλαβοχώρι της Τήνου, την 1η Μαρτίου 1842. Στα πέντε του χρόνια αντέγραψε μια εικόνα κάποιου αγωνιστή του 21. Αυτό στάθηκε το πρώτο του ξεκίνημα στην τέχνη. Δεν πέρασε πολύς καιρός κι' ή οικογένεια Γύζη ήρθε να εγκατασταθῆ μόνιμα στην Ἀθήνα. Ο πατέρας, πού ἦταν ξυλουργός, ανάτρεφε με μεγάλο κόπο και στερήσεις τὰ παιδιά του. Παρ' ὅλ' αὐτά, δὲν ἔμπόδισε ποτὲ τὸν μικρὸ Νικόλαο νὰ πάρῃ τὸν καλλιτεχνικὸ δρόμο πὸν διάλεξε.

Δέκα ἑπτὰ χρονῶν ἄρχισε νὰ σπουδάζῃ στὴν Σχολὴ τῶν Ὁραίων Τεχνῶν, μὲ καθηγητὲς τὸν Φίλιππο καὶ Γεώργιο Μαργαρίτη καὶ τὸν Thiersch. Παρακολουθοῦσε συγχρόνως μαθήματα στὴν Σχολὴ Ζωγραφικῆς καὶ στὴν Σχολὴ Ξυλογραφίας καὶ Χαλκογραφίας. Ἀφοῦ τέλειωσε τὶς σπουδὲς του ἀγωνίζεται νὰ φύγῃ στὸ ἐξωτερικὸ ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνει παρὰ μονάχα ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια. Μὲ τὴν πολύτιμη βοήθεια τοῦ Νικολάου Νάζου, παίρνει τελικὰ μιὰ ὑποτροφία γιὰ τὸ Μόναχο, ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας Τήνου.

Στὸ Μόναχο ὁ Γύζης ἐξακολούθησε τὶς σπουδὲς του μὲ τὴν ἴδια, μεγάλη ἐπιτυχία. Ὑστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸν διάλεξε γιὰ μαθητὴ του ὁ περίφημος τότε ζωγράφος Πιλότη. Τὸ πρῶτο μεγάλο ἔργο πὸν ἔκανε στὸ Μόναχο ἦταν ὁ «Ἰωσήφ στὴν φυλακὴ», (1869). Τὸ χάρισε στὴν Παναγία τῆς Τήνου ὅπου ἀκόμα βρίσκεται. Τὸ 1872 ὁ Γύζης γύρισε στὴν Ἀθήνα κι' ἔστησε τὸ ἐργαστήρι του στὸ μικρὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Θεμιστοκλέους πὸν ἔμενε κι' ἡ οἰκογένειά του. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ ζήσει καὶ νὰ δουλέψῃ γιὰ πολὺ στὴν Ἑλλάδα. Ὑστερα ἀπὸ λίγο, ταξίδεψε στὴν Μ. Ἀσία μὲ τὸν φίλο του Νικηφ. Λύτρα καὶ τὸ 1874 ἐπέστρεψε ὀριστικὰ στὸ Μόναχο. Ξανάρθε στὴν Ἑλλάδα γιὰ λίγες μονάχα μέρες τὸ 1877, γιὰ νὰ παντρευτῆ τὴν Ἀρτέμιδα Νάζου, κόρη τοῦ μεγάλου του προστάτη. Τὸ 1895 ἔρχεται πάλι γιὰ νὰ ξεκουραστῆ. Εἶναι πιά διάσημος καὶ ὅλοι τὸν ὑποδέχονται μὲ μεγάλες τιμὲς.

Ο Ν. Γύζης ἐξελέγη τὸ 1880 ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ τὸ 1882 ἔγινε τακτικὸς καθηγητής. Ἀπὸ τὰ χρόνι' αὐτά, ἀρχίζει ἡ μεγαλύτερη καλλιτεχνικὴ του δράση κι' ἐκδηλώνεται σαφέστερα ὁ χαρακτήρας τῆς τέχνης του. Ο Λέμπαχ, θὰ γράψῃ ἀργότερα

για τὸ ἔργο του: «Υπερίσχυσε σ' αὐτὸ ὁ Ἕλληνας. Ζωγράφισε σκη-
νές ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ ἀλληγορικὲς παραστάσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες
φαίνεται καθαρὰ ἐκεῖνο πὸ ἐγὼ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ ὀνομάσω «Ἀνά-
μνηση τοῦ Γύζη ἀπὸ τοὺς δισχιλιετῆς προγόνους του».

Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν γλυ-
πτική. Ἔκανε μικρὰ ἀγάλματα πὸ παρίσταναν ἀλληγορίες.

Πέθανε στὸ Μόναχο, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1901.

Οί εικόνες έχουν αποδοθῆ στὸ φυσικό τους μέγεθος

Λιτανεία

Λιτανείες

Δένδρα

Λιτανεία

Σχέδιο Σπιτιού

ΕΛΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

- 1) Ἀριθ. ἔργου 110 Παιδικοὶ ἀρραβῶνες
- 2) » » 119 Γιάντες
- 3) » » 450 Μέγαρα
- 4) » » 460 Μετὰ τὴν καταστροφή τῶν Ψαρῶν
- 5) » » 463 Λουλούδια
- 6) » » 464 Μῆλα
- 7) » » 548 Σπουδὴ γιὰ τὸν πίνακα ὁ «Ἀρχάγγελος»
- 8) » » 549 Ἐπιτραπέζιον
- 9) » » 550 Ἡ ποίηση καὶ τὰ Πνεύματα τῆς Τέχνης
- 10) » » 551 Καπουτσῖνος
- 11) » » 552 Ἡ γιαγιά
- 12) » » 558 Παιδομάζωμα
- 13) » » 564 Ἔρως καὶ ψυχὴ
- 14) » » 618 Σκίτσο γιὰ τὸν πίνακα «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος»
- 15) » » 623 Σπουδὴ γιὰ τὸν θρόιαμμο τῆς Βαναρίας
*«Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔνεκα τῶν πολλῶν καὶ εὐνοϊκῶν κριτικῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τῶν μεγάλων ἐπαίνων τῶν συναδέλφων μου, ἠμπορῶ νὰ ὀνομάσω (τοῦτο μεταξὺ μας) *Triumpf* τοῦ *Γύζη*» (Ἐν Μονάχῳ 18 Ὀκτωβρίου 1899).*
- 16) » » 641 Ἰδοὺ ὁ νυμφίος
«Συνέλαβα δὲ καὶ μίαν μεγαλοπρεπεστάτην ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἴσως ἐκτελέσω ἐφέτος. Εἶναι αὐτὴ θρησκευτικὴ. (Pöcking 28 Αὐγούστου 1893).
- 17) » » 1655 Κεφάλι γέρου
- 18) » » 1701 Σκίτσο γιὰ τὸν πίνακα «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος». (Ἀνήκει στὸ Μουσεῖο Μπενάκη)
- 19) » » 1790 Κορίτσι
- 20) » » 2081 Σχέδια σπιτιῶν
- 21) » » 635 Ἑαρινὴ συμφωνία
- 22) » » 595 Κεφάλι γυναίκας
- 23) » » 592 Νέος αἰὼν
«Ναὶ δὲν ἐξεκουράσθηκα ἀρκετά, διότι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψω εἰς Μόναχον, διὰ νὰ ἐκτελέσω μίαν σύνθεσιν

τοῦ *Jahrhundertwende*, (Νέος αἰὼν) εἰς τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως εἰργάσθην ἕως προχθὲς τὸ Σάββατον καὶ ἀπέστειλα αὐτό» (Ἐν Μονάχῳ 18 Ὀκτωβρίου 1899)

24) Ἄριθ. ἔργου 633 Τὸ τάμα

«Ἐκοπίασα εἰς τὴν ἄνω εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἐπέξεργάσθην, δηλ. ἀποτελείωσα εἰς διάστημα πέντε ἑβδομάδων. Τὸ θέμα του δὲν ἦτο νέον, ἦτο τὸ αὐτό, τὸ ὁποῖον καὶ πρὸ 12 χρόνων ἐξετέλεσα· ἦτο τὸ Τάξιμον τῆς Κόρης, ἀλλ' ὀλοτελῶς ἄλλως πως συνθεμένον». (Ἐν Μονάχῳ 7 Ἀπριλίου 1886).

25) Ἄρμονία (Ἀνήκει στὸ Ὄδεῖον Ἀθηνῶν)

«Δόξα καὶ τιμὴ πάλιν, Οὐρανίτσα, εἰς τὸ ὄνομά μας!
Τοὺς φάγαμε!

Ἔλαβα μέρος εἰς ἕναν διαγωνισμόν, διότι μοῦ ἔκαμε γούστο ἢ ἐλευθερία τοῦ θέματος καὶ διότι ἐπρόκειτο περὶ μουσικῆς, τὴν ὁποίαν πολὺ ἀγαπῶ. Ἐνα μεγάλο ἐργαστάσιον κλειδοκυμβάλων τῆς βορείου Γερμανίας *Jbach und Sohn*, ἐορτάζει ἐφέτος τὸ 1894 τὴν ἑκατονταετηρίδα του. Ἐκήρυξε τὸν διαγωνισμόν, διότι ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσῃ διὰ τοὺς φίλους του ἐν καλλιτεχνικὸν *Gedenkblatt* τῆς ἑκατονταετηρίδος. Ἔλαβον λοιπὸν κ' ἐγὼ μέρος· τὸ ἔστειλα τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας μοῦ ἦλθε τηλεγραφικῶς ἢ εἰδησις, ὅτι ἡ *Jury*, ἣτις συνίστατο ἐκ 5 καλλιτεχνῶν, ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Γερμανίας, μοῦ ἔδωσε παμψηφεί τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τὸ πρῶτον,—τὸ νοιώθεις;—καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦσαν μόνον 5—6 οἱ λαβόντες μέρος. Ὁχι, κυρά μου, ἀφοῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἔμαθα ὅτι οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν ἦσαν 152 καὶ εἶχον ἔργα 174. Λοιπὸν ἐκ τῶν 174 ἔργων τὸ ἰδικόν μου παμψηφεί ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον, καὶ δικαίως, διότι παρίστανε τὴν ἀγαπητὴν μας Ἄρμονίαν, ὡς νικηφόρον κρατοῦσαν τὴν Λύραν μὲ τὴν ἀριστεράν, μὲ τὴν δεξιὰν δὲ τὴν Νίκην, καὶ πλησίον αὐτῆς εἰς τὰ δεξιὰ της τρίποδα μὲ τὴν φλόγα τῆς προόδου κτλ. κτλ.

Τὸ ἐσώκλειστον νὰ διαβάσῃς τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τοῦ Λύτρα καὶ εἰς ὅποιον μὲ ἀγαπᾷ.

Λοιπὸν Δόξα καὶ τιμὴ».

(Ἐν Μονάχῳ 9 Ἰανουαρίου 1894).

- 26) Ἰουδήθ καὶ Ὀλοφέρνης (Ἀνήκει σὲ Ἰδιωτικὴν συλλογὴν)
 27) Ἐπίσκεψη σὲ ἄρρωστη (Ἀνήκει στὸν κ. Εὐάγ. Παπαστράτο)
 28) Δόξα (Ἀνήκει εἰς τοὺς Α.Α.Μ.Μ. τοὺς Βασιλεῖς)
 29) Πορτραῖτο κ. Εἰρήνης Πλατῆ 1863 (Ἀνήκει στὴν κ. Εὐφρ. Δεγλερίδου)
 30) Πορτραῖτο κ. Μαργαρίτας Πλατῆ 1863 (Ἀνήκει στὴν κ. Ε. Δεγλερίδου)

Σ Π Ο Υ Δ Ε Σ Κ Α Ι Σ Χ Ε Δ Ι Α

Οἰκογένεια τοῦ Γύζη

- 31) Ἀριθ. ἔργου 626 Τρία πρόσωπα τῆς οἰκογένειας τοῦ καλλιτέχνη
 32) » » 613 Τρία σχέδια προσώπων τῆς οἰκογένειας τοῦ καλλιτέχνη
 33) » » 625 Μητέρα καὶ παιδὶ
 34) » » 621 Δύο πρόσωπα τῆς οἰκογένειας τοῦ καλλιτέχνη
 35) » » 602 Πηνελόπη καὶ Μαργαρίτα Γύζη
 36) » » 631 Τρία Σχέδια τῶν παιδιῶν τοῦ καλλιτέχνη
 37) » » 499β Ἡ Μαργαρίτα Γύζη

Ἀγγελάκια

- 38) Ἀριθ. ἔργου 39Z Τρία σχέδια
 39) » » 582 Ἀγγελοὶ (Λεπτομ. ἀπὸ τὴν Σύνθεση Ἰδού ὁ Νυμφίος)
 40) » » 582 Ἀγγελος (» » » » » »)
 41) » » 609 Σχέδια ἀγγέλων

Χωριάτικα Σπίτια

- 42) Ἀριθ. ἔργου 561 Χωριάτικο σπίτι
 43) » » 561 Χωριάτικα σπίτια
 44) » » 615 Ἐσωτερικὰ σπιτιῶν
 45) » » 615 Ἐσωτερικὸ σπιτιῶν

Παιδιά

- 46) Ἀριθ. ἔργου 585 Σπουδές
 47) » » 557 Σχέδια γιὰ τὴν Μητρότητα
 48) » » 605 Ἐξὴ σχέδια
 49) » » 627 Τέσσερα σχέδια γιὰ τὴν Μητρότητα
 50) » » 610 Ἀγγελοὶ καὶ παιδιὰ
 51) » » 558 Σχέδια γιὰ μητέρα καὶ παιδὶ
 52) » » 12Z Ἐπτὰ σχέδια
 53) » » 13Z Κεφάλια παιδιῶν
 54) » » 608 Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ σχολικὴ ζωὴ

Φίλιππος Μάρθας

- 55) Ἀριθ. ἔργου 445 Σχέδια γιὰ τὸ διήγημα «Φίλιππος Μάρθας» τοῦ Δ. Βικέλα
«Τὸν παρελθόντα χειμῶνα ὡς τὴν ἀνοιξιν κατεγινόμεν εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Φιλίππου Μάρθα, ὡς πρὸ ὀλίγου ἔστειλα πρὸς τὸν κ. Βικέλαν καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον προχθὲς ἔλαβα ἐν κολακευτικώτατον γράμμα. Εἶναι πολὺ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ τὸν ἀγαπῶ πολὺ, ἀλλὰ ὅσοι εἶδαν ἐδῶ τὰς εἰκόνας, τοὺς ἤρεσαν πάρα πολὺ».
(*Röcking 28 Αὐγούστου 1893*).

Ἰδοῦ ὁ Νυμφίος

- 56) Ἀριθ. ἔργου 574 Σπουδὲς γιὰ τὸν πίνακα «Ἰδοῦ ὁ Νυμφίος»
57) » » » Σπουδὴ » » » » »
«Ἐλπίζω ὅτι τὸν συνάδελφόν μου (Ἰ. Ἀγγελον) Γαβριὴλ τὸν ἐπενόησα καλὰ αὐτὸ ἀποδεικνύεται τοῦλάχιστον ἀπὸ ἓνα ἐκ τῶν τελευταίων μου σκίτσων. Καὶ ὁ Παράδεισος («Ἰδοῦ ὁ Νυμφίος ἔρχεται») ἦλθε πλησιέστερα καὶ εὐχομαι νὰ ἔχω τὰς δυνάμεις, αὐτὰ τὰ δυὸ ἔργα νὰ τὰ ἐκτελέσω».
(*Ἐν Μονάχῳ 24 Σεπτεμβρίου 1894*).
- 58) » » 593 Σπουδὴ γιὰ τὸν πίνακα «Ἰδοῦ ὁ Νυμφίος»
59) » » » Σπουδὲς » » » » »
60) » » 612 Δύο σπουδὲς
61) » » 1656 Σπουδὴ
62) » » 593 Σπουδὴ
63) » » 593 Σπουδὲς
64) » » 600 Δύο σπουδὲς

Περιοδικὰ καὶ Διπλώματα

- 65) Ἀριθ. ἔργου 629 Σχέδια γιὰ ἐξώφυλλα καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ
66) » » 629 Σχέδιο γιὰ ἐξώφυλλο
67) » » 603 Τὸ «Πνεῦμα»
68) » » 583 Σχέδια γιὰ τὸ περιοδικὸ «Γῆ καὶ θάλασσα»
69) » » 583 Σχέδιο » » » » »
70) » » 586 «Τὸ Πνεῦμα»
71) » » 584 Σπουδὲς γιὰ τὴν «Ἱστορία»
72) » » 562 Σχέδια γιὰ διπλώματα
73) » » 562 Σχέδιο γιὰ δίπλωμα

- 74) » » 559 Σχέδιο για τὸν «Ἀπόλλωνα»
 75) » » 581 Σχέδια για τὴν «Τέχνη καὶ Χειροτεχνία»
 76) » » 21Z «Χέρι καὶ σφυρί»
 77) » » 15Z Κεφάλι Ἱστορίας
 78) » » 575 «Πνεύματα»
 79) » » 575 «Πνεῦμα»
 80) » » 584 Σπουδὴ για τὴν «Ἱστορία»
 81) » » 589 «Πνεύματα»

Διπλώματα Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων

«Ἡ Ἑλλάς ἣτις μὲ ἐπαίδευσε πάντοτε, μὲ παιδεύει καὶ εἰς τὸ Δίπλωμα. Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὴν ζωγραφίσω τόσο ὡραίαν ὡς τὴν αἰσθάνομαι, καὶ τέτοια ἀξιοπρεπῆ μητέρα, μητέρα τῶν φώτων σύμπαντος τοῦ κόσμου.

Λοιπὸν, θέμα τοῦ Διπλώματός μας εἶναι ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι καὶ ἄλλαι ποιητικαὶ ἰδέαι, τὰς ὁποίας θὰ μάθῃς ἐντὸς ὀλίγου».
(Ἐν Μονάχῳ 3 Μαρτίου 1896).

«Εἶμαι εὐτυχῆς, συντελέσας καὶ ἐγὼ εἰς τι διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας,... Διὰ τὴν Ἑλλάδα μου ἐπεθύμουν νὰ κάμω ἔργον συνεχίζον τὰ θεῖα καὶ ἔνδοξα ἔργα τῶν προγόνων μας. Ἐπεθύμουν νὰ ζωγραφίσω αὐτὴν ὅπως τὴν ἐμπνεύσθην, ὡραίαν, πλήρη ἐκφράσεως, Μητέρα ἐνδόξων τέκνων, τῶν ὁποίων τὰ ὄνόματα ζοῦν καὶ θὰ ζοῦν».

(Ἐν Μονάχῳ Ἰουνίου 1896).

- 82) » » 567 Σχέδια για τὸ δίπλωμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων
 83) » » 37 Κεφάλι γυναίκας
 84) » » 567 Σχέδιο για τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες
 85) » » 556 Δίπλωμα Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων

Ἀρχάγγελος

- 86) » » 499 Σπουδὲς για τὸν Ἀρχάγγελο
 87) » » » Σπουδὴ » » »
 88) » » 548 » » » »
 89) » » 560 Σπουδὲς » » »
 90) » » » Σπουδὴ » » »
 91) » » 616 Σπουδὴ » » »
 92) » » » » » »

- 93) Σχέδιο για τὸν Ἀρχάγγελο (Ἀνήκει στὸ Μουσεῖο Μπενάκη)
 94) » » » » » » » »
 95) » » » » » » » »

Ἐκτὸς τὸν θρίαμβο τῆς Βαυαρίας

- 96) Ἀριθ. ἔργου 630 Σπουδὲς γιὰ τὴν «Ποίηση»
 97) » » » Σπουδὴ » » »
 98) » » 577 Σπουδὲς πτυχῶν γιὰ τὴν «Βιοτεχνία»
 99) » » » Σπουδὴ » » » »
 100) » » 568 Σπουδὲς πτυχῶν
 101) » » » Σπουδὴ »
 102) » » 622 Σπουδὴ γιὰ τὴν «Τέχνη»
 103) » » 579 Σπουδὲς πτυχῶν
 104) » » » Σπουδὴ »
 105) » » 580 » γιὰ τὸν «Ἐρωτα»
 106) » » » Σπουδὲς » » »
 107) » » 569 Σπουδὴ γιὰ τὴν «Ἐπιστήμη»
 108) » » 594 Κεφάλι Ἐπιστήμης
 109) » » 617 Κεφάλι Βαυαρίας
 110) » » 624 Σπουδὴ γιὰ τὴν «Βιοτεχνία»
 111) » » 499 Τὸ Ἐμπόριο
 112) » » 601 «Ἐρωτας»
 113) » » 592 Ποίηση καὶ Τέχνη
 114) » » 573 Σπουδὴ γιὰ τὸν «Θρίαμβο τῆς Βαυαρίας»
 115) » » » » » » » »
 116) » » 554 Σπουδὴ γιὰ τὴν «Βιοτεχνία»
 117) » » 555 » » » »
 118) » » 1232 Σπουδὴ γιὰ χέρια
 119) » » » Σπουδὲς » »
 120) » » 588 Τὸ «Πνεῦμα»
 121) » » 563 Σπουδὴ πτυχῶν γιὰ τὴν «Βιομηχανία»
 122) » » 589 Τὸ «Πνεῦμα»
 123) » » 599 «Ποίηση»
 124) » » 621 Σπουδὴ γιὰ τὴν «Βιοτεχνία καὶ Βιομηχανία»
 125) » » 572 Σπουδὲς γιὰ λεοντάρια
 126) » » » Σπουδὴ γιὰ λεοντάρια

«Χτὲς μόλις πρὸς τὸ βράδυ εἶχον τιμὴν νὰ τὸν θαυμάσω εἰς ὅλην του τὴν μεγαλοπρέπειαν. Φαντάζεσθε ἂν ἤμουν μόνον μάτια, πολὺ περισσότερον ἀπορροφημένος ἀπὸ ὅτι, μὲ ξεύρετε. Εἶμαι πλήρης θαυμασμοῦ

καὶ ρίπτω χρώμα ἄσπρο ἐπὶ σκούρου χάρτου (ώραία ἀνακάλυψις), μελετῶ (ἢ διδάσκομαι) καὶ ξαναμελετῶ τὰ θαυμάσια σχήματα (μέλη) τοῦ σωματός του».
(Ἐν Φραγκφούρτη 28 Ἀπριλίου 1899).

ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

- 127) Ἀριθ. ἔργου 576 Πολεμιστῆς
 128) » » 29Z Σπουδὴ χειρῶν
 129) » » 24Z Δύο σχέδια χειρῶν
 130) » » 2452 Τὸ ὄνειρο τοῦ Ἰωσήφ (Τὸ τελειωμένο ἔργο βρίσκεται στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Παναγίας Τήνου.)
 131) » » 570 Σπουδὴ δένδρων
 132) » » 2407 Χαλκογραφία «Τμώλου»
 133) Χαλκὸς γιὰ τὴν Χαλκογραφία «Τμώλου» (Ἀνήκει στὸν κ. Δημοσθένη Πουρῆ)
 134) Ἀριθ. ἔργου 16Z Μικρὸς χωρικὸς
 135) » » 597 Κεφάλι
 136) » » 590 Ὁ «ἄσωτος υἱὸς»
 137) » » 591 «Τέχνη καὶ τεχνικὴ»
 138) » » 596 Χριστούγεννα
 139) » » 587 Σχέδιον Ἡρώου
 140) » » 566 Ἡ ποίηση συντονίζει τὸ βιολί της μὲ τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν
 141) » » 1701 Δόξα τῶν Ψαρῶν
 142) » » 571 Τὸ ἐργαστήριον τοῦ Καλλιτέχνη στὸ Μόναχο
 «Μεγάλον ἀτελιὲ ἐπεθύμησα εἰς τὴν ζωὴν μου. Τὸ ἔχω ἤδη καὶ εἶμαι εὐτυχής».
 (Ἐν Μονάχῳ 30 Ὀκτωβρίου 1878)
 143) » » 606 «Ζητιάνοι», «Ἐπίσκεψη σὲ ἄρρωστο», «Κουζίνα».
 145) » » 2612 Ἀναμνηστικὸν μετάλλιον Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας (1836-1886)
 146) » » 2422 ΛΑΜΠΑΚΗ ΕΜΜ. Τὸ σπίτι τοῦ Γύζη στὸ Σκλαβοχώρι
 «Ἐλαβον ταχυδρομικῶς τὸ σχέδιον τῆς πατρικῆς μου ἐν Τήνῳ οἰκίας. Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ ὡς καὶ τὸν ἀγαπητόν μου Ἐμμ. Λαμπάκην, εἰς τὸν ὅποιον θὰ γράψω καὶ θὰ τὸν εὐχαριστήσω ἰδιαιτέρως. Τὸ σπίτι

μας φαίνεται νῦν ὡς ἐρείπιον καὶ ἀκατοίκητον, ἐνῶ τότε, ὡς τὸ ἐνθυμοῦμαι, ἦτο κάτασπρον καὶ τὰ παράθυρα καὶ ἡ θύρα κατακόκκινα, κ' ἐμπρὸς εἰς τὴν αὐλὴν ἦτο ἀλτάνα μὲ γαρύφαλλα καὶ ἄλλα λουλούδια. ὦ! χρόνε, ποῖα τὰ ἔργα σου!!! Ἐν τούτοις νοερώς διήλθα τὸ χωριό μου καὶ ἐνθυμήθην ζωηρότερον τὴν ἀμέριμνον ἐκείνην μικρότητά μου. Πρὸς ἀντίθεσιν, χθὲς τὸ πρωτὶ, ἐνῶ ἐπήγαινα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, διὰ νὰ διορθώσω τὰ σχέδια τῶν διαφοροεθνῶν μαθητῶν μου, ἔχω εἰς τὴν τσέπην μου τυλιγμένον εἰς τὸ χαρτὶ μικρὸν τεμάχιον κρέατος ψημένον καὶ ἐν αὐγὸν βραστόν, διὰ τὸ γεῦμα μου, (ἐπειδὴ αἱ ἡμέραι εἶναι μικραὶ καὶ τὸ φῶς ὀλίγον, μένω τὸ μεσημέρι εἰς τὸ atelier μου), ἀπήντησα τὸν ἀντιβασιλέα Λουϊτπόλδον, ὅστις ἐστάθη καὶ μοῦ ὠμίλησεν ὀλίγας λέξεις.

(Ἐν Μονάχῳ 2 Δεκεμβρίου 1886).

- 147) Ἄριθ. ἔργου 2272 F. v. Lenbach: Ὁ Γύζης νεκρὸς
 148) » » Ἐπιστολὴ Ν. Γύζη τοῦ 1864
 149) » » Ἀντίτυπον τοῦ Διπλώματος Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων
 150) » » 2218 Διαφημιστικὸς πίνακας γιὰ τὴν ἐτήσια καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις στὸ Μόναχο (Χρησιμοποιήθηκε καὶ τὸ 1903, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ καλλιτέχνη.)
 «Τὸ Plakat μας ἐζωγράφισα καὶ πάλιν περίσου εἰς φυσικὸν μέγεθος καὶ κρέμεται καὶ αὐτὸ ἄνωθεν τῶν πυλῶν τῆς ἐκθέσεως. Γίνεται κατ' ἔτος κλασικώτερον.»

(Ἐν Μονάχῳ 24 Ἰουνίου 1899)

Σημ.—Τὰ κείμενα στὸν κατάλογο προέρχονται ἀπὸ τὶς ἐπιστολὰς τοῦ Γύζη ποὺ δημοσιεύτηκαν τὸ 1953. στὴν Ἀθήνα.

—Ἡ εἰκόνα στὴ τελευταία σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι μιὰ λεπτομέρεια ἀπὸ τὸν πίνακα τοῦ καλλιτέχνη, «Λουλούδια» (ἀρ. 5)

Άγγελία

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

036000009826

